

Co-funded by
the European Union

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГІДНОСТІ
ДИТИНИ: ПРОТИДІЯ
НАСИЛЬНИЦЬКИМ МЕТОДАМ
ВИХОВАННЯ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 квітня 2025 року

Одеса

2025

Оргкомітет конференції:

Давиденко В'ячеслав, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, полковник поліції;

Корнієнко Максим, проректор університету, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Беляк Ольга, директор КЗ «Одеський фаховий педагогічний коледж», кандидат педагогічних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Домброван Наталія Василівна, начальник відділу організації наукової роботи ОДУВС, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Ковальова Олена Володимирівна, професор кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, майор поліції;

Матвєєва Лілія Георгіївна, завідувач кафедри загальноправових дисциплін, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Пальшков Костянтин Євгенович, професор кафедри загальноправових дисциплін, кандидат політичних наук, доцент;

Пишна Алла Георгіївна, завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Харченко Наталія Михайлівна, практичний психолог, кандидат психологічних наук.

Статті друкуються в авторському варіанті. Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Забезпечення принципу гідності дитини : протидія насильницьким методам виховання : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 р.). – Одеса : ОДУВС, 2025. – 214 с.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальності.

САЙТ КОНФЕРЕНЦІЇ

5. Верещук розповіла, скільки дітей, незаконно вивезених до Росії, повернули в Україну. *Радіо Свобода*. Веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-vereshchuk-dity-vyvezeni-do-rosiji/32541019.html> (дата звернення: 16.04.2025).

6. Європейський день захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. *Вища школа адвокатури*. веб-сайт. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/18-lystopada-yevropejskuj-den-zahystu-ditej-vid-seksualnoyi-ekspluatatsiyi-ta-seksualnogo-nasylstva> (дата звернення: 16.04.2025).

ЗАПОБІГАННЯ ДИТЯЧІЙ ПРАЦІ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ГІДНОСТІ ДИТИНИ

БЕРЕЖНА Дарія

студентка 3 курсу 4 групи

Інституту права та безпеки

Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ПАЩЕНКО Олександр

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Інституту права та безпеки

Одеського державного університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук

Проблема дитячої праці залишається актуальною для багатьох країн світу, зокрема і для України. Незважаючи на міжнародні норми та національне законодавство, спрямоване на захист прав дітей, випадки залучення неповнолітніх до трудової діяльності, що порушує їхні права та ставить під загрозу фізичний, емоційний і соціальний розвиток, досі трапляються.

Стаття 1 Конвенції ООН про права дитини (1989) визначає, що «дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, який застосовується до цієї особи, вона не досягає повноліття раніше», а Конвенція МОП № 138 про мінімальний вік для прийняття на роботу (1973) встановлює, що «дитина – це особа, яка не досягла мінімального віку для працевлаштування, визначеного національним законодавством». В свою чергу, в законодавстві України, а саме: в Сімейному кодексі України стаття 6 визначає, що «правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття»; Цивільний кодекс України (2003) визначає категорії «малолітня особа» (до 14 років) та «неповнолітня особа» (від 14 до 18 років), що деталізує правовий статус дітей залежно від віку; а Кодекс законів про працю

України встановлює «особливі умови працевлаштування для осіб до 18 років, визнаючи їх дітьми у трудових правовідносинах». Тобто, як міжнародні, так і національні нормативно-правові акти загалом визначають дитиною особу, яка не досягла 18-річного віку, хоча в національному законодавстві можуть бути передбачені додаткові категорії залежно від віку та контексту правовідносин.

Що ж таке «дитяча праця»? Міжнародна організація праці дає визначення дитячій праці як «роботу, яка позбавляє дітей їхнього дитинства, їхнього потенціалу і їхньої гідності, і що є шкідливим для їх фізичного і розумового розвитку» [1]. Конвенція по заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці №182, яка була ухвалена МОП від 17.06.1999 року і ратифікована Законом України від 05.10.2000 2022-III, дає чіткий перелік «найгірших форм дитячої праці», які зазначені в статті 3. Насамперед, до них входять такі найгірші форми дитячої праці, як:

1. усі форми рабства або практика, подібна до рабства, як наприклад, продаж дітей та торгівля ними, боргова кабала та кріпосна залежність, а також примусова чи обов'язкова праця, включаючи примусове чи обов'язкове вербування дітей для використання їх у збройних конфліктах;

2. використання, вербування або пропонування дитини для заняття проституцією, виробництва порнографічної продукції чи для порнографічних вистав;

3. використання, вербування або пропонування дитини для незаконної діяльності, зокрема, для виробництва та продажу наркотиків, як це визначено у відповідних міжнародних договорах;

4. робота, яка за своїм характером чи умовами, в яких вона виконується, може завдати шкоди здоров'ю, безпеці чи моральності дітей [2].

Дитяча праця, особливо у її найгірших формах, перелік яких було зазначено вище, позбавляє дітей дитинства, потенціалу та гідності, завдаючи шкоди їх фізичному і розумовому розвитку, чим порушує права дітей, які передбачені в Конституції України (1996), Сімейному кодексі України (2002), Законі України «Про охорону дитинства» (2001), Конвенції ООН про права дитини (1989) та факультативні протоколи до неї, Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (2007) та інших в національних та міжнародних нормативно-правових актах.

Варто зазначити, що у Кодексі законів про працю України (1971) встановлюється мінімальний вік працевлаштування та умови роботи для неповнолітніх. Згідно зі статтею 188, молодше шістнадцяти років

на роботу не приймаються, але з дозволу батьків можна працевлаштовувати осіб з п'ятнадцяти років. Для навчання допускається легка робота для здобувачів освіти у віці від чотирнадцяти років, яка не шкодить здоров'ю і не заважає навчанню, за згоди батьків [3]. Стаття 192 забороняє залучати осіб молодше вісімнадцяти років до нічних, надурочних і робіт у вихідні.

У 2024 році ЮНІСЕФ випустив «Ситуаційний аналіз становища дітей в Україні 2024», зосереджений на їхніх правах у сферах здоров'я, освіти, захисту та безпеки. Звіт має на меті надання інформації та стимулювання діалогу і партнерства для покращення умов життя дітей під час війни. У 2021 році 43,2% домогосподарств з дітьми опинилися в бідності, а до 2023 року прогнозувалося зростання цього показника до 65,6%. Війна погіршила ситуацію для багатодітних сімей: їхня бідність у 2022 році досягла 84,7%, а серед домогосподарств з безробітними членами вже перевищила 80%. У 2024–2025 роках близько 456 тисяч дітей в Україні зайняті фізичною працею, з яких 24% — віком від 7 до 12 років. Як зазначає Держслужба з питань праці, що «більшість дітей працюють для власних коштів (45%) або через скрутне становище сім'ї (33%). Лише 14% вбачають у праці можливість здобути професійний досвід, а майже чверть планує припинити роботу після поліпшення матеріальних умов родини» [4].

За даними Міжнародної організації праці (МОП) та Дитячого фонду ООН (UNICEF), у світі спостерігається збільшення кількості дітей, які змушені працювати. Пандемія COVID-19 призупинила глобальні зусилля з викорінення дитячої праці вперше за останні 20 років. У звіті, опублікованому у 2021 році, повідомляється, що з 2016 року число дітей віком від 5 до 17 років, які працюють у небезпечних умовах – таких, що можуть зашкодити їхньому здоров'ю, безпеці чи моралі – зросло на 6,5 мільйона, досягнувши 79 мільйонів. В Африці на південь від Сахари швидко зростання населення, гостра бідність і недостатні соціальні гарантії спричинили залучення до праці додаткових 16,6 мільйона дітей за останні чотири роки. Загальна кількість дітей, що працюють, сягнула 160 мільйонів (збільшення на 8,4 мільйона: 63 мільйони дівчаток і 97 мільйонів хлопчиків), з яких 79 мільйонів зайняті на шкідливих роботах [5]. Це означає, що майже один з десяти дітей у світі працює.

Таким чином, запобігання дитячій праці є ключовим елементом забезпечення гідності, прав та розвитку дітей. Залучення дітей до трудової діяльності, особливо у шкідливих або небезпечних умовах, негативно впливає на їхній фізичний, психічний та соціальний розвиток, позбавляючи можливості на повноцінне дитинство та освіту.

Міжнародні документи разом з національним законодавством України, визначають норми захисту дітей від експлуатації та встановлюють мінімальний вік для працевлаштування. Ці норми гарантують дітям захист від економічної експлуатації і небезпечної праці, що може зашкодити їхньому здоров'ю, розвитку або освіті. Захист дітей від примусової праці є не лише правовою необхідністю, а й моральним обов'язком суспільства, адже саме діти формують майбутнє держави. Створення безпечного середовища для їхнього розвитку, освіти та соціалізації сприятиме становленню повноцінних громадян, здатних реалізувати свій потенціал.

Література:

1. Східне міжрегіональне управління Державної служби України з питань праці: Про дитячу працю і трудові права неповнолітніх. 05 липня 2024 року. URL: <https://smu.dsp.gov.ua/news/inspektsiia-pratsi-informuie-pro-dytiachu-pratsiu-i-trudovi-prava-nepovnolitnikh/>.

2. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці №182 від 17.06.1999, ратифіковано Законом № 2022-III (2022-14) від 05.10.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text.

3. Кодекс законів про працю України №322-08 від 10.12.1971 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

4. Східне міжрегіональне управління Державної служби України з питань праці: Дитяча праця: глобальний виклик і гостра соціальна проблеми для України під час війни. 20 грудня 2024 року. URL: <https://smu.dsp.gov.ua/news/dytiacha-pratsia-hlobalnyi-vyklyk-i-hostrasotsialna-problemy-dlia-ukrainy-pid-chas-viiny/>.

5. Child Protection Charter: Дитяча праця: глобальні оцінки 2020 року, тенденції та перспективи на майбутнє. URL: <https://childhub.org/uk/child-protection-online-library/dytyacha-pratsya-hlobalni-otsinky-2020-roku-tendentsiyi-ta-perspektyvy-na-maybutnye>.

Наукове видання

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГІДНОСТІ ДИТИНИ: ПРОТИДІЯ НАСИЛЬНИЦЬКИМ МЕТОДАМ ВИХОВАННЯ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 квітня 2025 року

Підп. до друку 24.06.2027" . Формат 60x84/16.
Друк" . Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум.-друк. арк. 14,7. Обл.-вид. арк. 15.2.
Наклад 60 прим.

Надруковано з готового оригінал-макет 0
Редакційно-видавничий відділ
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, вул. Успенська,1,
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 3507 від 25.06.2009